

JEAN RACINE

vergevorderde tragiek, die dicht was bij de ontkenning, en die uit weinige componenten bestond. Met „peu d'incidents et peu de matière”, verklaart hij in de voorrede van zijn tweede stuk, *Alexandre le Grand*, is hij zoo gelukkig geweest zijn publiek te boeien; later, in de voorrede van *Britannicus*, herhaalt hij dezen eisch van „peu de matière”. De kunst is, zegt hij naar aanleiding van *Bérénice*, „de faire quelque chose de rien”. En weer elders (voorrede *Mithridate*): „On ne peut prendre trop de précaution pour ne rien mettre sur le théâtre qui ne soit très nécessaire”.

Zooveel over den eisch van eenvoud; maar er zijn andere middelen om tot de gewenschte waarschijnlijkheid te geraken. Tot drie maal toe — in de préfaces van *Andromaque*, van *Britannicus* en van *Phèdre* — maakt hij de opmerking dat de personen die ons op het tooneel voor oogen worden gesteld, evenmin geheel slecht als geheel goed moeten zijn; in de natuur en in de samenleving immers zijn zij dat ook niet. „[. . .] ni tout à fait bons ni tout à fait méchants [. . .]. Il faut donc qu'ils aient une bonté médiocre, c'est-à-dire une vertu capable de faiblesse” (*Andromaque*, eerste voorrede). En inderdaad vertoonen zijn figuren die mengeling van zwakheden en krachten, van lijdelijkheid en goeden wil, welke het kenmerk van den gemiddelden mensch is.

Er was een tijd geweest dat het er den tooneel- en romanschrijvers vooral om te doen scheen, hun werken met treffende gebeurtenissen te vullen, met verrassende persoonlijkheden te bevolken. Eén persoon moest dan wel talrijke en zeer uiteenlopende lotgevallen ondergaan; iederen keer reageerde hij zoodanig dat er weer een nieuw en niet minder boeiend lotgeval uit geboren kon worden. Maar dit bracht noodzakelijk mee dat hij den eenen keer een heel ander mensch leek dan den anderen; als het bij den eenen samenloop van omstandigheden noodig was voor den goeden, dat is voor den boeienden, gang van zaken op het tooneel, dat hij zich woedend maakte of verliefd werd, welnu, dan werd hij verliefd of wond hij zich op, ook al had hij bij een anderen samenloop den indruk gemaakt, voor liefde ontoegankelijk en tot toorn onbekwaam te zijn. Ik geef hier slechts een voorbeeld. Racine zag in dat dit voor een beelder van menschen niet de ware wijze van werken is, omdat de mensch niet zoo is. Het kan zijn, zoo heeft hij altijd gemeend, dat het karakter in den loop van ieders leven tot zekere hoogte uiterlijke veranderingen ondergaat, dat de doseering der eigenschappen zich wijzigt, maar evenzeer is het waar dat de aanleg te allen tijde aan zichzelf gelijk blijft. Meer nog, de gebeurtenissen wijzigen niet het karakter, het karakter bepaalt mede wat den mensch gebeurt, het karakter is mede het lot. Maar dan moesten op het tooneel de verwickelingen ook niet langer afhangen van gemakelijkheidseischen die men tevoren gesteld had, maar alleen en uit-